

Valdas SELENIS

Lietuvos edukologijos universitetas

Dvasininkija 1918–1940 metų Lietuvos Respublikos enciklopediniuose leidiniuose

Straipsnyje aptariami Lietuvos Respublikos 1918–1940 metų reputacinio elito šaltiniai ir jų reikšmė įamžinant žymiausius visuomenės veikėjus, taip pat jų atrankos kriterijai. Siekiant patikrinti hipotezę, kad didelę šio, enciklopediniuose leidiniuose reprezentuojamo elito dalį sudarė dvasininkai, atliktas prozopografinis tyrimas.

The article discusses the sources of reputational elite of the Republic of Lithuania in 1918–1940 and their significance in the creation of the “Hall of Fame” for the most famous public figures, as well as their selection criteria. The author of this article had analysed encyclopedic publications in order to verify the hypothesis that a large part of biographical articles, in which the elite of the nation was represented, were dedicated to the clergy.

Įvadas

Šiame straipsnyje reputaciniu elitu laikomi ne tik žymiausi, autoritetingiausi, „labiausiai nusipelnę valstybei ir tautai“, įtakingiausi visuomenės „garsūs žmonės“ (angl. *men of fame*), apdovanotieji premijomis, ordinais ir kitokiais įvertinimo atributais, bet visi asmenys, patekę į enciklopedijas ir „kas yra kas“ (*who is who*) pobūdžio leidinius. Kultūrologas Leo Braudy teigia, kad žymaus asmens reputaciją (*fame*) visuomenėje lemia keturi veiksniai: pats žmogus, jo pasiekimai, jų viešumas ir tai, kaip jie vertinami dabar¹. Kaip reputaciją objektyvizuoti ir padaryti empirinio tyrimo objektu? Žymus prancūzų sociologas Pierre'as Bourdieu skyrė „išorinę“ ir „vidinę“ intelektualų reputaciją. Jo nuomone, „intelektualų laukas“ yra autonomiškesnis, jeigu vadovaujasi savomis vertybėmis, normomis, taisyklėmis, nepriklausomai nuo „išorinės“ reputacijos ir žinomumo. Tačiau mokslininkai gali tirti, kaip atitinkamos profesijos žmonių „vidinę“ reputaciją vertino visuomenė². Gali būti keli reputacinio elito atrankos būdai. Pavyzdžiui, reputacinis elitas gali būti atrenkamas ir tokiu būdu, kokį pasirinko projekto „Iškiliausi tarpukario kauniečiai“ organizatoriai – atrankai atlikti sudaryta istorikų, bibliotekininkų, architektų, žurnalistų ir kitų profesijų atstovų komisija. Be to, 35 asmenų sąrašą sudarė Kauno apskrities viešosios bibliotekos Kaunistikos skaityklos darbuotojai ir Vytauto Didžiojo universiteto (toliau – VDU) Istorijos fakulteto akademinė bendruomenė. Pagrindiniai atrankos kriterijai: nuopelnai Kauno

miestui ir šių darbų išliekamoji vertė šiandien, žmonės novatoriai³. Vis dėlto amžininkų nuomonė apie to meto elitą išreikšta tik tuo pat laikotarpiu išleistose ir parengtose nacionalinėse enciklopedijose, todėl jos gali būti pagrindinis tyrimo šaltinis.

Reputacinio elito socioistorinių tyrimų nėra daug ne tik Lietuvos, bet ir pasaulinėje sociologinėje, tuo labiau istoriografinėje literatūroje. Kaip šiuo metu aktyviausia tokių tyrimų iniciatorių galima paminėti Vengrijos reputacinio elito tyrimus atliekantį, taip pat tarptautinėms programoms vadovaujantį sociologą, buvusį P. Bourdieu bendradarbį, dabar Centrinės Europos universiteto profesorių emeritą Victorą Karady⁴.

Tyrimo naudojamas aprašomasis, analizės ir prozopografinis metodai. 1918–1940 m. reputacinį elitą fiksuojančių leidinių – tiek „Lietuviškosios enciklopedijos“ (toliau – LE), tiek „Žymesnybių žodyno“ (toliau – ŽŽ) – iniciatoriai buvo katalikų dvasininkijos ir inteligentijos atstovai, todėl galima suformuluoti tyrimo hipotezę, kad atitinkamai didžiausią tiriamojo laikotarpio reputacinio elito dalį sudarė katalikų inteligentijos ir dvasininkijos atstovai.

Straipsnio tikslas – nustatyti, kokią dalį 1918–1940 m. Lietuvos Respublikos reputaciniame elite sudarė dvasininkija, išanalizuoti jos struktūrą naudojant enciklopedinius ir kitus biografinę informaciją teikiančius leidinius.

Uždaviniai: 1) pristatyti 1918–1940 m. Lietuvos enciklopedinius leidinius kaip reputacinio elito tyrimo šaltinius ir tuo metu jų leidėjų bei redaktorių taikytus „žymesnybių“ atrankos kriterijus; 2) remiantis šių leidinių pagrindu sudaryta biografinių duomenų baze, ištirti konfesinį elitą (dvasininkiją) pagal socioistorinius kriterijus: konfesinę priklausomybę, vidurinį išsilavinimą, aukštąjį išsilavinimą, akademinės pareigas, amžiaus grupes.

Siekiant apibendrinti duomenis sudarytas reputacinio elito atstovų sąrašas ir nustatytą jų skaičius, surinkta medžiaga ir duomenys suvesti į „Excel“ programą.

Tyrimo šaltiniai ir jų reikšmė

Biografinė informacija apie „įžymybes“ buvo skelbiama dar Apšvietos epochos enciklopedijose, o XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje biografiniai žinynai, galima sakyti, padėjo „kanonizuoti“ žymiausias „mažųjų“ tautų tautinius ir valstybinius veikėjus. Išskiriant dvasininkiją tiriamojo laikotarpio reputaciniame elite (neskaitant 1920–1922 m. Lietuvos Respublikos Steigiamajam Seimui skirto leidinio, kuriame trumpai pristatyti į pirmąjį atkurtos valstybės parlamentą tautos išrinkti atstovai⁵), naudoti šie leidiniai:

1. „Lietuvos albumas“. Kaunas. 1921. Pirmasis Lietuvos valstybei ir visuomenei nusielpnusių žmonių biografijų leidinys. Praėjus dešimtmečiui H. Serapino spaudai parengtas „Vytauto Didžiojo mirties 500 metų sukaktuvėms paminėti albumas“ (išleistas Kaune 1933 m.) yra kitokio pobūdžio – iš esmės ikonografinis šaltinis be biografinių straipsnių. Jame užfiksuoti 1930 m. įvairiose valstybinėse institucijose ar sėkmingai veikusiose įmonėse dirbę žmonės (daugiausia – vadovai), bet speciali jų atranka nebuvo vykdoma.

2. „Lietuvos žymesnybių žodynas“. T. 1–5. LKMA tikrinimo komisija: Zenonas Ivinskis, Juozas Girnius, Antanas Salys (vidutinė apimtis 544–612 puslapių). Kaunas. 1931. Pirmasis „kas yra kas“ pobūdžio biografinis žinynas, inicijuotas Lietuvių katalikų mokslo

akademijos (toliau – LKMA) ir likęs nepublikuotas. Mašinraštis saugomas Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje (F. 130-1460, 1461, 1462, 1463). 3 tomo nėra.

3. „Lietuviškoji enciklopedija“. Leidėjas „Spaudos fondas“. T. 1–10 (A–Iilirizmas) (vidutinė apimtis 700–800 puslapių) / red. Vaclovas Biržiška. Kaunas. 1931–1941 (1944). Vienintelė 1918–1940 m. Lietuvos Respublikos enciklopedija su plačiais ir informatyviais biografiniais straipsniais, tačiau dėl sovietinės ir nacių okupacijos išleista tik 10 tomų (baigiasi „J“ raide). Peržvelgta dešimt LE tomų⁶, ji buvo leidžiama 12 000 egzempliorių tiražu.

Pažymėtina, kad išsamiausias reputacinio elito tyrimo enciklopedinis šaltinis galėtų būti ir Bostone leistoji „Lietuvių enciklopedija“, tačiau šiame tyrime koncentruotasi į viena laikius, 1918–1940 m. Lietuvos Respublikos šaltinius, nes visada egzistuoja galimybė, kad vėlesnio laikotarpio enciklopedijoje bus įtraukta asmenų, kurie dar nebuvo pripažinti savo amžininkų, o jų darbų reikšmė įvertinta praėjus dešimtmečiams.

1921 m. „Lietuvos albume“ leidėjas (Liudas Gira) pažymėjo, kad „mūsų svarbiai ir įdomiai gadynei tinkamai apibūdinti reikia ne tik faktų istoriją duoti, bet ir parodyti tie žmones, kurie daugiau ar mažiau savo iniciatyva bei darbu prisidėjo prie lietuvių tautos ir valstybės atgaivinimo“⁷. Atvaizdus ir biografijas daugiausia surinko Janina Markevičiūtė ir Liudas Gira (jis galutinai sutvarkė ir suredagavo „Lietuvos albumą“). Leidinys nebuvo išsamus, bet tai pirmasis tokio pobūdžio leidinys. Būtina pažymėti, kad „Lietuvos albume“, ankstyviausiame iš visų 1918–1940 m. Lietuvos Respublikos biografinių leidinių, pateiktos tokios kai kurių asmenų biografijos, kokių dėl suprantamų priežasčių nėra LE ir rankraštiniame ŽŪ. Pirmuoju atveju todėl, kad dešimtas enciklopedijos tomas baigėsi „J“ raide; antruoju atveju dėl to, kad dingęs visas trečiasis žodyno tomas. Pavyzdžiui, Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje saugomame Vaclovo Biržiškos fonde (f. 32) Antano Smetonos biografijos nėra net rankraštiniu pavidalu, nors darbiname asmenvardžių sąrašė yra lapelis su duomenimis apie jį⁸. Tačiau išsami biograma apie VDU Humanitarinių mokslų fakulteto Meno teorijos ir istorijos katedros docentą, publicistą, visuomenininką, LR prezidentą, „tautos vadą“ yra ŽŪ⁹. Dvasininkai – vyskupas Pranciškus Karevičius, politikas Mykolas Krupavičius, filosofas, VDU Teologijos-filosofijos fakulteto dekanas Pranciškus Kuraitis, poetas Jonas Mačiulis-Maironis, vyskupas Jurgis Matulaitis, politikas Vladas Mironas, kanauninkas ir publicistas, Kauno kunigų seminarijos profesorius Kazimieras Paltarokas, Vasario 16-osios Nepriklausomybės Akto signataras Alfonsas Petrulis, Steigiamojo Seimo narys Justinas Staugaitis – pristatyti tik „Lietuvos albume“.

LE leido „Spaudos fondas“, bendradarbiaudamas su LKMA. LE vyriausiąją redakciją sudarė vyriausiasis redaktorius profesorius Vaclovas Biržiška; vicedirektorius profesorius Pranas Dovydaitis; redakcijos nariai: profesorius Mykolas Biržiška, profesorius Blažiejus Čėsnys, profesorius Vincas Krėvė-Mickevičius, profesorius Vladas Lašas ir Vincas Kvieska. Redakcijos sekretoriai buvo Pranas Čepėnas ir Bronius Vaitiekūnas.

Pirmojo tomo „Įžangos žodyje“ V. Biržiška rašė, kad sumanymas leisti LE kilo dar prieš „didįjį“ (Pirmąjį pasaulinį) karą, 1910 metais. „Vienybės Lietuvininkų“ redakcijoje, M. Biržiškos redaguotoje „Visuomenėje“ ir Juozo Paršaičio-Gabrio „Tėvynėje“ keltas „Lietuviškojo žinyno“ sumanymas. Mintį perėmė „Lietuvos“ leidėjas Antanas Olšauskas (Olševskis)

ir pakvietė Klemensą Jurgelionį sudaryti enciklopedijos redakciją, o šis kreipėsi į Lietuvos intelektualus. Antai 1910 m. A. Olšauskas, laikraščio „Lietuva“ vyriausiasis redaktorius, kreipėsi į Augustiną Janulaitį kviesdamas bendradarbiauti Čikagoje numatomoje leisti lietuvių tautos enciklopedijoje ir parašyti straipsnius apie valstiečių judėjimą Lietuvoje ir Simoną Daukantą¹⁰. Enciklopediją ketinta rengti pagal angliškosios „Encyclopedia Britannica“ ir vokiečių „Brockhaus“ pavyzdį. Tačiau 1912 m. leidėjas sumanymo atsisakė, nes „įvairių srovių“ bendradarbiai negalėjo susitarti dėl straipsnių pobūdžio. Be to, enciklopedijos leidybai būtų reikėję gerokai daugiau lėšų nei buvo numatyta. 1912 m., deja, įvykus įvairiems nesusipratimams, „vietiniai“ lietuvių redaktoriai pasitraukė, o JAV daugiau lietuvių inteligentų, norinčių baigti enciklopedijos rengimo darbus, nebuvo įmanoma rasti.

1923–1924 m. „Švyturio“ bendrovei Vilniuje ir Kaune išplėtus knygų leidybos mastus, enciklopedijos idėja atgijo, bet dėl materialinių sunkumų nebuvo įgyvendinta. 1924 m. gruodį V. Biržiškai pasiūlius, Šiaulių „Kultūra“ buvo nutarusi leisti ne bendrąją, o grynai lietuviškų dalykų enciklopediją ir pavedė sumanytojui sudaryti redakciją. Tačiau materialiniai sunkumai vėl sustabdė jau pradėtą darbą. Pagaliau 1929 m. Lietuvos kultūros taryba vėl iškėlė šią idėją ir atkreipė „Spaudos fondo“ dėmesį. „Spaudos fondas“ 1929 m. gruodžio 21 d. nutarė enciklopediją leisti ir 1930 m. sausio 25 d. priėmė jos leidybos planą. V. Biržiška paskirtas vyriausiuoju redaktoriumi ir darbo organizatoriumi. Beveik tuo pat metu panašus sumanymas kilo ir LKMA, todėl vienu metu galėjo būti pradėtos leisti dvi enciklopedijos. Prasidėjo derybos ir 1930 m. gegužės 22 d. susitarta bendradarbiauti, sutartis pasirašyta tik 1931 m. kovo 5 d. Tada suformuota redakcija, sukurtas ir atskiras „karo“ skyrius. Pirmasis enciklopedijos sąsiuvinis pasirodė 1931 m. spalio 1 d. Enciklopedija iš pradžių turėjo 6000 prenumeratorių, kaip V. Biržiška pažymi, „žmonės, gauną neaukštą atlyginimą ar uždarbį“¹¹.

II tomo įžangoje 1934 m. rašyta, kad „skeptikų, nepasitikinčių mūsų tautos pribrendimu šiam dideliame žygiui suprasti ir paremti, spėjimai pasirodė buvę nepagrįsti <...> leidėjai, visuomenė ir bendradarbiai jį gerai suprato ir parėmė, tuo įgalindami juos nesitenkinti 3–4 tomų leidiniu <...>. Tikslingai ją pavadinę Lietuviškąją Enciklopediją ne tik stengėmės duoti kuo daugiau žinių apie Lietuvą ir lietuvius, bet ir iš viso enciklopedijos medžiagą tvarkyti mūsų reikalų atžvilgiu“¹². Latviai tuo metu jau leido trečios enciklopedijos dešimtą tomą.

Stasys Yla LKMA 50-mečio sukakties proga paskaitoje Niujorke pateikė veiklos apžvalgą ir paminėjo neįgyvendintą akademijos užmojį išleisti Lietuvos kultūrininkų enciklopediją „Žymesnybių žodyno“ pavadinimu. Sumanymas rengti ŽŽ kilo prelatui Aleksandrui Dambrauskui 1924 m. LKMA valdybos posėdyje, redaktoriais pakaitomis dirbo Juozas Tumas, Pranas Penkauskas ir Juozapas Eretas. Medžiaga pradėta rinkti 1927 m. ir iki 1939 m. tam reikalui išleista per 13 000 litų. Šiuo darbu buvo susidomėjusi LE ir vedė derybas medžiagą perimti. Darbas, mašinėle perrašytas 5 tomuose, okupantui užėmus Lietuvą, liko neatspaustas. Tačiau išleistas stambus Adomo Jakšto veikalas „Užgesę žiburiai“, skirtas žymiųjų lietuvių ir nelietuvių kultūrininkų biografijoms¹³.

Daugiau kaip prieš 30 metų Lietuvos nacionalinės bibliotekos Rankraščių skyriuje dirbusi Valerija Vilnonytė kreipėsi į Šakiuose gyvenusį Balį Laukaitį (1908–1982) prašydama

papasakoti, kaip buvo rengiamas dar XX a. trečiajame dešimtmetyje sumanytas „Lietuvos žymesnybių žodynas“, inicijuotas LKMA. B. Laukaitis 1933–1935 m. dirbo žodyno sekretoriumi¹⁴. Iš pradžių ketinta pavadinti jį „Lietuvių biografijomis“. Joms rinkti ir redaguoti sudaryta speciali komisija, pirmininku tapo Kauno arkivyskupas metropolitas Juozapas Jonas Skvireckas, o nuo 1927 m. spalio 26 d. – prelatas A. Dambrauskas. Loretos Pakalniškienės duomenimis, 1934 m. jau buvo surinkta apie 2800 biografijų, visiems darbams išleista 121 400 Lt. 1935 m. ŽŽ darbai sustabdyti, nes Vyriausybė nebeskyrė lėšų, motyvuodama tuo, kad jis iš dalies giminingas leidžiamai LE¹⁵.

„Ižmybių“ atrankos kriterijai

ŽŽ tikrinimo komisijai (Z. Ivinskiui, J. Girniui ir A. Saliui) skirtame redakcijos sekretoriaus B. Laukaičio pranešime pažymima, jog 1924 m. žodyną norėta pavadinti „Lietuvių biografijomis“, tačiau 1927 m. lapkričio 6 d. LKMA valdybos posėdyje nutarta pavadinti „Lietuvos žymesnybių biografijomis“, į veikalą numatyta įtraukti „visus kuo nors pasižymėjusius be skirtumų tautų, konfesijų, politinių pažiūrų“¹⁶. Ten pat teigiama, kad „žymesnybės sąvoką galima imti siaurai, t.y., žymesnybėmis laikyti tik pačius didžiuosius rašytojus, menininkus, veikėjus ir tt. Bet kadangi mūsų tauta nedidelė ir teturi nedaug pasaulinio masto žmonių, tai ir tokių didelių žymesnybių bus, palyginti, nedaug. <...> Tačiau šalia pačių didžiųjų mūsų tautos veikėjų yra ir mažiau žymių žmonių, kurie vis dėlto yra mūsų tautai nusipelnę. O tokių vidutinio masto žymesnybių ir yra daugiausia. – Gyvenimą kuria ne vienas ir ne keli asmenys, bet ištisa organiška darbininkų grupė“¹⁷. P. Penkauskas L. Girai rašė: „Kat. Mokslo Akademija, kaip Tamstos tur būt žinote, jau baigia rinkti medžiagą į žymesnybių žodyną. Į jį turi įeiti ir tie asmenys, kurie dar yra gyvi ir tebeveikia lietuvių kultūros ir k. srityse.“¹⁸ 1927 m. ŽŽ redaktoriumi išrinktas kanauninkas J. Tumas. 1929 m. sausio mėn. – kanauninkas P. Penkauskas, 1931 m. sausio 21 d. – J. Eretas, kuris sekretoriumi pasikvietė Aleksį Didžpetrį, dirbusį iki 1933 m. vasaros, spalio 1 d. jį pakeitė B. Laukaitis. Žymesnių Lietuvos kariškių biografijas pateikė pulkininkas Jonas Laurinaitis, duomenų apie žydų veikėjus – Chackelis Lemchenas, iš JAV duomenis siuntė Jurgis Draugelis. Padėjo ir policija, B. Laukaitis ataskaitoje rašė, kad „policija kartais apie kai kuriuos žmones žino daugiau, negu jie patys apie save“¹⁹. Kai kurie veikėjai dėl šios priežasties nenorėjo teikti išsamesnių duomenų apie save, pavyzdžiui, rašytojas Kazys Kiela LE redakcijai rašė: „Labai gaila, bet aš savo autobiografijos kol kas negaliu duoti, nes ja pirmon eilėn susidomėtų Policijos Departamentas. Mano gyvenimas – tai grandinė įvairiausių „nusikaltimų“, nuolatinė kova su policija, kalėjimai, pabėgimai...“²⁰

Nuomonę apie tai, kaip vykdavo „žymesnybių“ atranka, leidžia susidaryti ir redaktorių pastabos parašėse. Antai ŽŽ redaktoriaus A. K. [nepavyko identifikuoti – V. S.] pastabos dėl mokytojo, „dalyvavusio katalikų gyvenime“ [išbraukta], buvo tokios: „Tokių žmonių Lietuvoje yra daug. Kadangi nieko konkrečiau žymesnio jo gyvenime, išskyrus ankstybą numirimą, nėra, tai neverta minėti, nes vis vien visus mokytojus nesurašysim, todėl kam jį išskirti?“²¹ Pastaba prie Pijaus Adomavičiaus: „išrašyta iš Liet. enc. Pažodžiui.“²² Prie žydų poetės, vertėjos Saros Aizinaitės (g. 1911 m. Ramygaloje), kuri į žydų

kalbą išvertė ir „Idišė štime“ išspausdino Vinco Krėvės „Sutemų pasakas“, vertė Antano Vienuolio „Paskenduolė“: „Iš viso studijuojančius un-te žmones vargu ar verta žodynan dėti – jie dar tik darosi „žymesnybėmis“.²³ Tačiau LE šiuo požiūriu buvo „demokratiška“ – joje aprašyta daug studentų: ateitininkų, pavasarininkų ar kitų jaunimo katalikiškųjų organizacijų narių, kurie reiškėsi spaudoje – paskelbė keletą straipsnių ar eilėraščių. Matyt, ŽŪ atrankos kriterijai buvo kitokie (etnokonfesiniai), nes rengiant žodyną talkino ir Kauno dvasinės seminarijos klierikų teologų literatų sekcija²⁴. Prie knygnešio Aleksandro Antanavičiaus, kuris „išplatino daug knygų, bet paskui ėmė verstis kontrabanda“, rašoma: „abejoju, ar vertelgos priklausau prie žymesnybių. Verta išleisti“²⁵ (t. y. pašalinti iš žodyno). Prie Marko Antokolskio biografijos parašyta: „galima be jo apsieiti, nes Lietuvai, išskyrus joje gimimą, nieko nenusipelnė.“²⁶

ŽŪ redaktorius bendradarbių prašydavo siūlyti, kokius asmenis galima būtų įtraukti į žodyną. Antai J. Eretas atvirlaiškyje Z. Ivinskiui, parašiusiam daugiausia žymių jėzuitų biografijų, dėstė: „Turbūt jau gavote laiškutį su instrukcija ir pavyzdžiu Liet. Žymesn. Žodynui. – Kan. Alekna mums savo laikų buvo pagaminęs sąrašą žmonių iš Liet. istorijos, kuriuos reiktų įtraukti. Tas sąrašas jau apdirbtas dalinai ankstyvas. bendradarbių. Su neįtrauktų sąrašą tuoj prisiusiu. Jei galite, imkites tuoj darbo.“²⁷ Rašė, kad geriau ilgesni biografiniai straipsniai negu trumpesni, svarbu – „bendra charakteristika, nurodant kuo aprašomasis Lietuvai yra svarbus. Išsikelti, ką mums yra padaręs gero ar blogo“²⁸. Medžiaga buvo renkama įvairiais būdais: patys asmenys siūsdavo savo biografijas, žodyno redaktoriai rinkdavo duomenis iš įvairios literatūros, dienraščių ir žurnalų²⁹.

LE naratyvas ir atrankos kriterijai keitėsi kintant politinei situacijai. Pavyzdžiui, 1940 m. komunistas Juozas Greifenbergeris, sušaudytas 1926 m. Kaune, pristatomas kaip vienas žymiausių Lietuvos revoliucionierių³⁰, o 1944 m. pateikiama žinia, kad ūkininkas Kalikstas Janulaitis 1941 VI su žmona, sūnumi, dukteria, žentu ir vaikais išbolševikų išvežtas į Sibirą³¹.

Sudarant LE pasitelkti ir tokie atrankos kriterijai: žmonės, 1918–1940 m. ne tik gyvenę Lietuvos Respublikos teritorijoje, bet ir pasireiškę aktyvia veikla, ir tie išėiviai, kurie prisidėjo prie Lietuvos Respublikos nepriklausomybės pripažinimo arba kokiu nors būdu su ja susiję. Pavyzdžiui, Matas A. Pankauskas (Pankus) apibūdinamas taip: „ištikus pasauliniam karui jis dalyvavo Amerikos lietuvių tarybos veikloje, kaip jos narys ir darbavosi su kitais reikale išgavimo laisvės ir pripažinimo nepriklausomybės savo tėvynei Lietuvai. 1914 ir 1927 m. lankęs Lietuvą. Vienas iš pirmutinių lietuviškų kunigų pamėgęs golfo sportą sveikatos žvilgsniu.“³²

Į LE įtraukti ir kunigai, žuvę arba nukentėję nuo Lietuvai priešiškų jėgų. Pavyzdžiui, kunigas Juozas Bakšys, „lenkų pašautas Merkinėje“³³.

Simonas Šultė išsiskyrė savo originalumu – teologijos ir filosofijos daktaras, studijavęs Leveno ir Romos universitetuose, „buvo Krikščionių Demokratų Partijos narys ir ypatingai simpatizavo šios partijos pažiūroms į žemės nuosavybę. Buvo šiuo klausimu radikalus – kuo kairiausias, kiek tik teologija leidžia. Savo nusistatymų laikėsi visu atkaklumu, nors ir ne visuomet galėdavo juos apginti. Šiaip buvo labai išsimokslinęs kunigas. Mėgo studijuoti įvairias pseudomokslines sroves: spiritizmą, okultizmą, teosofiją, darvinizmą ir pan.“³⁴

Antanas Juozapavičius – Varnių klebonas, rašytojas, jo iniciatyva Varniuose pastatytas paminklas Motiejui Valančiui. Parašė veikalą „Žemaičių bajorai“, kurį 1904 m. Lvovo universiteto profesorius Osvaldas Balceris siūlė spausdinti, bet jis atsisakė. Kitas veikalas – „Vytautas Didysis“ – 1930 m. „įteiktas Respublikos Prezidentui“³⁵.

Dvasininkijos kolektyvinis portretas pagal enciklopedinius leidinius

Apibendrinus LE, ŽŹ ir „Lietuvos albumo“ duomenis galima teigti, kad 1918–1940 m. Lietuvos Respublikos reputacinio elito atstovų bendras apytikslis skaičius – 1073, iš jų moterys – 109 (10,1 %). Iš 1 lentelės matyti, jog didžiausia profesinė (užsiėmimo) grupė tiriamojo laikotarpio reputaciniame elite buvo dvasininkai – apie 163 (15,1 %). Kitų pagrindinių profesijų atstovų atitinkamai mažiau: mokytojų – 114 (10,6 %), karininkų – 75 (6,9 %), teisininkų – 73 (6,8 %), medikų – 69 (6,4 %) ir inžinierių – 61 (5,6 %). Taigi didžiausią reputacinio elito dalį sudarė lietuviai katalikai (apie 95–97 %). XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje ir pirmojoje pusėje Lietuvoje dvasininko profesija (dėl galimybės likti dirbti Lietuvoje) buvo patrauklesnė nei mokytojo ir teisininko. Tačiau reikia pažymėti, kad nemaža dalis dvasininkų kartu dirbo ir pedagoginį darbą.

1 lentelė. 1918–1940 m. Lietuvos Respublikos reputacinio elito profesinė, konfesinė, tautinė, akademinė sudėtis

Profesija (užsiėmimas)	Skaičius	Tikėjimas, konfesija	Skaičius	Tautybė	Skaičius	Akademiniai laipsniai ir vardai	Skaičius
Dvasininkai	163	Katalikai	1027	Lietuviai	1051	Mokslų daktarai	75
Mokytojai	114	Judėjai	20	Žydai	20	Profesoriai	82
Karininkai	75	Evangelikai reformatai	9	Baltarusiai	6		
Teisininkai	73	Staciatikiai	7	Rusai	6		
Medikai, gydytojai	69	Laisvamaniai	7	Latviai	2		
Inžinieriai	61	Evangelikai liuteronai	3	Šveicarai	2		
Muzikai	54			Slovakai	1		
Politikai	45			Vokiečiai	1		
Žurnalistai	35			Lenkai	1		
Ekonomistai	26						
Diplomatai	19						
Redaktoriai	13						

2 lentelėje pristatyta dvasininkija „pagal rangą“ (aptariamojo laikotarpio Lietuvos Respublikos reputaciniame elite). Didžiausią dalį sudarė katalikų kunigai – apie 157 (14,6 %), iš bažnytinių pareigūnų – kanauninkai (22 asmenys arba 2 %), iš vienuolių reputaciniam elitui daugiausia priskirta marijonų kongregacijos atstovų. Lietuvos staciatikių metropolito 1928–1940 m. Elevationaus (Dmitrij Bogojavlenskij) (kuris 1936 m. iš prezidento gavo Gedimino pirmojo laipsnio ordiną) nuotrauka yra tik albume, 1933 m.

išleistame Vytauto Didžiojo 500-osioms mirties metinėms paminėti, ir Reginos Laukaitytės straipsnyje VLE³⁶.

26 iš 75 reputaciniam elitui priskirtų dvasininkų turėjo akademinis laipsnius. 20 iš jų ėjo profesoriaus pareigas įvairiose dvasinėse seminarijose ir Lietuvos (Vytauto Didžiojo) universitete (24,3 %).

Kalbant apie disertacijas ir mokslinių tyrimų kryptis, be Mečislavo Reinio, tyrinėjusio rusų filosofo Vladimiro Solovjovo kūrybą³⁷, papildant Aldoną Vasiliauskiene galima paminėti Izidorių Tamošaitį, Fribūro universitete apgynusį disertaciją tema „Kriteriologijos problema Vladimiro Solovjovo filosofijoje“³⁸. V. Solovjovo filosofijos tematika tarp Fribūro studentų lietuvių kunigų buvo populiarī, nes visi jie mokėjo rusų kalbą³⁹.

2 lentelė. Dvasininkija pagal pareigas, akademinis laipsnius ir vardus, valstybinius apdovanojimus

Pareigos	Skaičius	Akademiniai laipsniai ir vardai	Skaičius	Apdovanojimai	Skaičius
Katalikų kunigai	157	Mokslų daktarai	26	Gedimino 2-ojo laipsnio ordinas	2
Kanauninkai	22	Profesoriai	20	Gedimino 1-ojo laipsnio ordinas	1
Vyskupai	18	Docentai	3	Gedimino 3-iojo laipsnio ordinas	1
Marijonų vienuoliai	10			Gedimino 4-ojo laipsnio ordinas	1
Prelatai	8			Vytauto Didžiojo 1-ojo laipsnio ordinas	1
Vienuolių provincijolai	4			Vytauto Didžiojo 3-iojo laipsnio ordinas	1
Pranciškonų vienuoliai	3			Latvijos trijų žvaigždžių ordinas	1
Pastoriai	3				
Superintendentai	3				
Vienuolių generolai	2				
Stačiatikių dvasininkai	1				
Dominikonų vienuoliai	1				
Jėzuitai	1				
Rabinai	1				

Iš 3 lentelės matyti, kad daugiausia dvasininkų reputacinio elito atstovų mokėsi Marijampolės gimnazijoje, studijavo Sankt Peterburgo ir Kauno Romos katalikų dvasinėse seminarijose. Santykinai daugiausia – 14 – studijavo Lietuvos (Vytauto Didžiojo) universitete, iš esmės tai jaunosios dvasininkų kartos atstovai. Fribūro universitetas sulaukė 13-os studentų iš Lietuvos XIX a. pabaigoje – XX a. pirmaisiais dešimtmečiais. Jaunieji kunigai pasinaudojo Rusijos imperijos valdžios suteikta galimybe vykti „į sanatorijas“ Šveicarijoje, prisidengus slapyvardžiu studijuoti ir baigti studijas katalikiškame Fribūro universitete⁴⁰. Tartu (Dorpat) universitete studijavo evangelikų reformatų dvasininkai.

3 lentelė. Dvasininkija pagal vidurinį ir aukštąjį išsilavinimą

Gimnazijos	Skaičius	Seminarijos	Skaičius	Akademijos	Skaičius	Universitetai	Skaičius
Marijampolės	16	Sankt Peterburgo	32	Sankt Peterburgo	27	Lietuvos (Vytauto Didžiojo)	14
Šiaulių	7	Romos katalikų dvasinė seminarija		Romos katalikų dvasinė akademija		Fribūro (Šveicarija)	13
Kauno	6	Kauno Romos katalikų dvasinė seminarija	29	Jeruzalės Biblijos akademija	1	Romos Šv. Grigaliaus (Italija)	5
Mintaujos	4	Seinų Romos katalikų dvasinė seminarija	18	Romos filosofijos akademija	1	Leveno (Belgija)	4
Panevėžio	3	Vilniaus Romos katalikų dvasinė seminarija	6			Tartu (Estija)	4
(Latvija)						Erlangeno (Vokietija)	1
Liepojos (Latvija)	3	Varšuvos Romos katalikų dvasinė seminarija	1			Insbruko (Austrija)	1
Sankt Peterburgo (Rusija)	2					Rygos (Latvija)	1
Tilžės (Rytų Prūsija)	2					Karaliaučiaus (Vokietija)	1
Rygos (Latvija)	2					Vilniaus	1
Telšių	2					Romos Angelico (Italija)	1
Veiverių	1					Miunsterio (Vokietija)	1
Vilniaus	1					Kijevo (Ukraina)	1
Palangos	1					Miuncheno (Vokietija)	1
Kelcų (Lenkija)	1					Strasbūro (Prancūzija)	1
Švenčionių	1					Krokuvos (Lenkija)	1
Biržų	1					Filadelfijos (JAV)	1
Jurbarko	1						
Daugpilio (Latvijos)	1						
Vilkaviškio	1						
Šakių	1						

Aptariamojo laikotarpio Lietuvos reputacinio elito dvasininkų grupėje vyravo vyresniosios kartos atstovai, gimę 1845–1885 m. (69,3 % iš 163). Vyriausias dvasininkas – 1845 m. gimęs kunigas Adomas Grinevičius, pramintas „Jungtu“ dėl itin svarbių knygnešių koordinavimo funkcijų spaudos draudimo metais. Jauniausias – 1912 m. gimęs kunigas ir publicistas Povilas Jakas.

„Lietuviškojoje tarybinėje enciklopedijoje“, leistoje 1976–1985 m., paminėti 24 dvasininkai – 1918–1940 m. Lietuvos Respublikos reputacinio elito atstovai, tačiau su retomis išimtimis (pavyzdžiui, nurodžius Juozą Šnapštį-Margalį) visada pridedama, kad jie – „klerikalinės“ pasaulėžiūros ar ideologijos atstovai arba „bendradarbiavo su fašistiniu režimu“. Sovietmečio enciklopedijoje paminėti tie dvasininkai, kurie kartu buvo ir žymūs visuomenės veikėjai, mokslininkai, politikai; arba rašytojai, kaip minėtasis

J. Šnapštys-Margalis, J. Mačiulis-Maironis, J. Tumas-Vaižgantas. 77 atstovai yra tik „Lietuvos albume“ arba ŽŽ, nes LE leidyba nutrūko po 10 tomo.

Išvados

Pagrindinis šio tyrimo šaltinis – 1933–1944 m. leista nacionalinė „Lietuviškoji enciklopedija“. Daugiausia – beveik pusės dvasininkų (47 %) reputacinio elito atstovų biografijas galima rasti „Žymesnybių žodyne“, kuris liko nepublikuotas. Be to, neišliko jo trečiasis tomas. Į „Žymesnybių žodyną“ numatyta įtraukti visus kuo nors pasižymėjusius, nepaisant tautinių, konfesinių, politinių pažiūrų skirtumų. Tačiau atrenkant išymius žmones daugiausia buvo įtraukiami katalikai visuomenininkai, mokslininkai ir dvasininkai.

Remiantis pagal šiuos leidinius sudaryta biografinių duomenų baze galima teigti, kad reputacinį elitą sudarė daugiausia katalikų dvasininkai. Dauguma jų įgijo vidurinę išsilavinimą Marijampolės ir Šiaulių gimnazijose, daugiausia dvasininkų studijavo Sankt Peterburgo ir Kauno Romos katalikų dvasinėse seminarijose, Lietuvos (Vytauto Didžiojo) ir Fribūro (Šveicarija) universitetuose. Trecdalis dvasininkų (tiriamąjį laikotarpį Lietuvos Respublikos reputacinio elito atstovų) turėjo akademinį laipsnį. 1918–1940 m. Lietuvos Respublikos reputaciniame elite dvasininkija sudarė didžiausią profesinę grupę – 163 asmenys iš 1073 (15,1 %). Darytina išvada, kad dvasininkai buvo reprezentuojami gana plačiai, pabrėžiama jų svarba atkurtoje valstybėje.

NUORODOS

- ¹ *Braudy L.* The Frenzy of Renown. Fame and its History. New York: Oxford. 1986. P. 15.
- ² *Bourdieu P.* L'illusion biographique // Actes de la recherche en sciences sociales. Vol. 62-63. 1986. P. 69–73.
- ³ *Urbonavičienė E.* Projektas „Iškiliausi tarpukario kauniečiai“ // Kauno istorijos metraštis. T. 12. Kaunas. 2012. P. 257–259.
- ⁴ *Karady V.* Elitenbildung im multiethnischen und multikontessionellen Nationalstaat: Ungarn in der Doppelmonarchie (1867–1918) // „Aufsteigen“ und „Obenleiben“ in europäischen Gesellschaften des 19. Jahrhunderts. Akteure-Arenen – Aushandlungsprozesse / hg. K. Holste, D. Hüchtker, G. M. Müller. Berlin. 2009. S. 47–66.
- ⁵ Trumpos Steigiamojo Seimo narių biografijos su atvaizdais. Klaipėda: Seimo kanceliarija. 1921.
- ⁶ T. 1. A–Atskalūnas. Kaunas: Spaudos fondas. 1933; T. 2. Atskilėlis–Batoras. Kaunas: Spaudos fondas. 1934; T. 3. Batoras–Bohatta. Kaunas: Spaudos fondas. 1935; T. 4. Bogdanas–Caxias. Kaunas: Spaudos fondas. 1936; T. 5. Caxias–Darbininkų Viltis. Kaunas: Spaudos fondas. 1937; T. 6. Darbininkų Žodis–Drugenis. Kaunas: Spaudos fondas. 1937; T. 7. Drugiai–Fazmos. Kaunas: Spaudos fondas. 1939; T. 8. F.B.A.–Ginhac. Kaunas: Spaudos fondas. 1940; T. 9. Gini–Höfer. Kaunas: Valstybinė leidykla. 1941; T. 10. Höfer–Ilirizmas. Kaunas: Valstybinė leidykla. 1944.
- ⁷ Leidėjo žodis // Lietuvos albumas. Kaunas. 1921. P. 289–290.
- ⁸ V. Biržiška. Asmenvardžiai (S, Sch, Sz) su trumpomis biografinėmis žiniomis „Lietuviškajai enciklopedijai“ // LNB RS. F. 32-30. L. 136.
- ⁹ Žymesnybių žodynas. T. IV. N-S // LNB RS. F. 130-1462. L. 492-493.
- ¹⁰ A. Olszewski laiškas A. Janulaičiui, 1910 10 05, 1912 06 28 // LMAVB RS. F. 267-727. L. 4, 6.
- ¹¹ Pratarmė // LE. T. 1. Kaunas. 1933. P. VI.
- ¹² Pratarmė // LE. T. 2. Kaunas. 1934. P. V.

- ¹³ Prieiga per internetą http://www.aidai.us/index.php?option=com_content&task=view&id=808&Itemid=123. Žiūrėta 2012 10 25.
- ¹⁴ Pakalniškienė L. „Žymesnybių žodyno“ pėdsakais // Tarp knygų. 2009. Liepa-rugpjūtis. Nr. 7-8. P. 15–16.
- ¹⁵ Ten pat. P. 16.
- ¹⁶ Pranešimas „Žymesnybių žodyno“ Tikrinimo komisijai. 1934 // LNB RS. F. 29-1620. L. 1.
- ¹⁷ Ten pat. L. 1.
- ¹⁸ P. Penkausko 1930 05 17 laiškas Liudui Girai // LNB RS. F. 7-24. L. 2.
- ¹⁹ Pranešimas „Žymesnybių žodyno“ Tikrinimo komisijai. Ten pat.
- ²⁰ K. Kielos autobiografija [1931] // LNB RS. F. 32-69.
- ²¹ Žymesnybių žodynas. T. I. LNB RS. F. 130-1460. L. 36.
- ²² Ten pat.
- ²³ Ten pat. L. 49.
- ²⁴ Pranešimas „Žymesnybių žodyno“ Tikrinimo komisijai. Ten pat.
- ²⁵ Žymesnybių žodynas. T. I. Ten pat. L. 234.
- ²⁶ Ten pat. L. 244.
- ²⁷ J. Ereto laiškas Z. Ivinskiui. 1931 06 08. Kaunas-Berlynas // LNB RS. F. 29-1133. L. 5.
- ²⁸ Ten pat. L. 5.
- ²⁹ Tarailienė D. Adomo Jakšto-Dambrausko rankraščiai Lietuvos nacionalinės bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyriaus rinkiniuose // LKMA metraštis. T. XXXVI. Vilnius. 2012. P. 203.
- ³⁰ Juozas Greifenbergeris // LE. T. 9. Kaunas. 1940. P. 585.
- ³¹ Kalikstas Janulaitis // LE. T. 10. Kaunas. 1944. P. 427.
- ³² Biografija [1930] // LNB RS. F. 32-117.
- ³³ Juozas Bakšys // LE. T. 2. Kaunas. 1934. P. 759.
- ³⁴ Biografija // Žymesnybių žodynas. T. V. S-Ž // LNB RS. F. 130-1463. P. 107.
- ³⁵ Visų minėtų asmenų biografijas žr.: Žymesnybių žodynas. T. II. C-J // LNB RS. F. 130-1461. L. 24; 46; 178; 450; 492; 493.
- ³⁶ Laukaitytė R. Elevferijus // Visuotinė lietuvių enciklopedija. T. V. 2004. P. 465.
- ³⁷ Vasiliauskienė A. Arkivyskupas Mečislovas Reinsys: akademinė veikla (1922–1940) // SOTER. 2011. Nr. 39 (67). P. 96–97.
- ³⁸ Lietuvos albumas. Kaunas. 1921. P. 414.
- ³⁹ Katilius A. Katalikų dvasininkijos rengimas Seinų kunigų seminarijoje (XIX a. – XX a. pradžia). Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla. 2009. P. 332. Šioje monografijoje itin išsamiai aptartos dvasininkų studijos užsienio universitetuose (P. 291–336).
- ⁴⁰ Katilius A. Į Vakarų Europos universitetus ne studijuoti, bet gydytis? // LKMA metraštis. T. XVI. 2000. P. 143–229.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. A. Olszewski laiškas A. Janulaičiui, 1910 10 05, 1912 06 28 // LMAVB RS. F. 267-727. L. 4, 6.
2. Bourdieu P. L'illusion biographique // Actes de la recherche en sciences sociales. Vol. 62-63. 1986. P. 69–73.
3. Braudy L. The Frenzy of Renown. Fame and its History. New York: Oxford. 1986.
4. J. Ereto laiškas Z. Ivinskiui. 1931 06 08. Kaunas-Berlynas // LNB RS. F. 29-1133. L. 5.
5. Juozas Greifenbergeris // LE. T. 9. Kaunas. 1940. P. 585.
6. K. Kielos autobiografija [1931] // LNB RS. F. 32-69.
7. Kalikstas Janulaitis // LE. T. 10. Kaunas. 1944. P. 427.

8. Karady V. Elitenbildung im multiethnischen und multikontessionellen Nationalstaat: Ungarn in der Doppelmonarchie (1867–1918) // „Aufsteigen“ und „Obenleiben“ in europäischen Gesellschaften des 19. Jahrhunderts. Akteure-Arenen – Aushandlungsprozesse / hg. K. Holste, D. Hüchtker, G. M. Müller. Berlin. 2009. S. 47–66.
9. Katilius A. Į Vakarų Europos universitetus ne studijuoti, bet gydytis? // LKMA metraštis. T. XVI. 2000. P. 143–229.
10. Katilius A. Katalikų dvasininkijos rengimas Seinų kunigų seminarijoje (XIX a. – XX a. pradžia). Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla. 2009.
11. Laukaitytė R. Elevferijus // Visuotinė lietuvių enciklopedija. T. V. 2004. P. 465.
12. Lietuvos albumas. Kaunas. 1921.
13. P. Penkauskas 1930 05 17 laiškas Liudui Girai // LNB RS. F. 7-24. L. 2.
14. Pakalniškienė L. „Žymesnybių žodyno“ pėdsakais // Tarp knygų. 2009. Liepa-rugpjūtis. Nr. 7-8. P. 15–16.
15. Pranešimas „Žymesnybių žodyno“ Tikrinimo komisijai. 1934 // LNB RS. F. 29-1620. L. 1.
16. Tarailienė D. Adomo Jakšto-Dambrausko rankraščiai Lietuvos nacionalinės bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyriaus rinkiniuose // LKMA metraštis. T. XXXVI. Vilnius. 2012. P. 199–225.
17. Trumpos Steigiamojo Seimo narių biografijos su atvaizdais. Klaipėda: Seimo kanceliarija. 1921.
18. Urbonavičienė E. Projektas „Iškiliausi tarpukario kauniečiai“ // Kauno istorijos metraštis. T. 12. Kaunas. 2012. P. 257–259.
19. V. Biržiška. Asmenvardžiai (S, Sch, Sz) su trumpomis biografinėmis žiniomis „Lietuviškajai enciklopedijai“ // LNB RS. F. 32-30. L. 136.
20. Vasiliauskienė A. Arkivyskupas Mečislovas Reinys: akademinė veikla (1922–1940) // SOTER. 2011. Nr. 39 (67). P. 96–115.
21. Žymesnybių žodynas. T. I. LNB RS. F. 130-1460.
22. Žymesnybių žodynas. T. II. C-J. LNB RS. F. 130-1461.
23. Žymesnybių žodynas. T. IV. N-S // LNB RS. F. 130-1462.
24. Žymesnybių žodynas. T. V. S-Ž. LNB RS. F. 130-1463.

Gauta: 2012 12 20

Parengta spaudai: 2013 02 26

Valdas SELENIS

THE CLERGY IN THE ENCYCLOPEDIA PUBLICATIONS OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA IN 1918–1940

S u m m a r y

Reputational elite in this article is considered to be not only the most famous, authoritative, “the most meritorious men of the state and nation”, the most influential “famous people” (Men of Fame) in the society, awarded in prizes, medals, and other evaluational attributes, but every person who has entered the encyclopedias and “who is who” type of publications. In Western Europe from the beginning of the twentieth century biographical reference books became a “canonization” form of the most prominent national and state actors in emerging “small” nations, as well as a sign of modern nationalism in the era.

The author uses three main sources to research and separate the group of clergy from other representatives of reputational elite:

Lietuvos albumas. (The Album of Lithuania). The album of the patriarchs (cultural and art workers) of the Republic of Lithuania. It contains pictures with basic information and translation in English. Publishers expressed their willingness to present the people who more or less contributed to the Awakening of Lithuanian nation and state. Editors noted that this album was not thorough or full-scale because information about

some less known people was missing, especially about the soldiers who fought in the War for Independence in 1919–1920.

Lietuvos žymesnybių žodynas. (The Dictionary of Celebrities) The first *who is who* type national dictionary of Lithuanian famous people. It was initiated by the Lithuanian Catholic Academy of Sciences but was never published. All material is preserved in the Lithuanian National Martynas Mažvydas Library (signature F. 130-1460, 1461, 1462, 1463).

Lietuviškoji enciklopedija. Best and only Lithuanian encyclopedia from inter-war period. The idea for it was first introduced in 1910, but it was realized only in 1931. This encyclopedia contains fragmentary and some vast and informative biographical articles. Unfortunately, because of the Soviet and Nazi occupations this encyclopedia was not finished (10th volume had only reached letter L).

The report of Inspection Commission of the preparation of Dictionary in 1924 noted that in the board meeting of the Lithuanian Catholic Academy of Sciences it was intended to include “all the then distinguished people, without any distinction of nationality, religion, political views”. It had also been said that “a concept of celebrities could be drawn narrowly, focusing on only the great writers, artists, actors and so on. But because our nation is small and has only few famous people worldwide, less famous people are major players in our nation and they deserve to be mentioned even for relatively small deeds“. The board of editors stated that “life means not one and no more than one person, but an organic whole group of workers”.

The main source of this study is national “Lithuanian Encyclopedia” which was published in 1933–1944. Most of the clergy, almost half (47 %) of biographies of reputational elite can be found in the Dictionary of Celebrities (“Žymesnybių žodynas”) which remained unpublished, it did not survive its third volume. This dictionary did not represent all the most distinguished people of any nationality, religion or political beliefs; the selection of famous people included mostly Catholics. The Clergy in reputational elite of the Republic of Lithuania in 1918–1940 constituted the largest professional-group – about 163 people out of 1073 (15.1 per cent). Most of clerics studied in St. Petersburg and Kaunas Roman Catholic seminaries, Lithuanian (Vytautas Magnus) and Fribourg (Switzerland) universities. More than half of the clergy in reputational elite consisted of senior generation. One-third of the clergy of the total research period obtained PhD academic degrees. These conclusions derived from the data which was composed of approximate biographical database based on tested fragmentary encyclopedic sources.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: dvasininkija, reputacinis elitas, prozopografija, enciklopedijos.

KEY WORDS: clergy, reputational elite, prosopography, encyclopaedias.

Valdas SELENIS – humanitarinių mokslų daktaras, Lietuvos edukologijos universiteto Lietuvos istorijos katedros lektorius. Mokslinių tyrimų sritis: Lietuvos istorijos mokslas, biografistika, XX a. socialinė ir kultūros istorija. El. paštas valdas.selenis@leu.lt.

Valdas SELENIS – PhD in history, lecturer at the Department of Lithuanian History at the Lithuanian University of Educational Sciences. The field of scientific interests: Lithuanian historiography, biographies, XXth century social and cultural history. E-mail: valdas.selenis@leu.lt